

DE ADVOCaat

DESKUNDIG, INTEGER EN
ONAFHANKELIJK

De advocaat

Deskundig, integer en
onafhankelijk

De advocaat

Deskundig, integer en onafhankelijk

Inleiding

Echtscheiding, ontslag of een huurconflict. Iedereen kan te maken krijgen met een juridisch probleem. Soms is iets snel op te lossen, bijvoorbeeld met hulp van collega's, familie of vrienden. Maar soms is een zaak lastiger. Dan kan een advocaat u helpen.

Net als de elektricien, de dokter of de duikinstructeur, is de advocaat een expert. Zijn deskundigheid kunt u soms goed gebruiken. Zeker als uw zaak ingrijpende gevolgen heeft – gevangenisstraf of het stoppen van uw uitkering – kan een advocaat uitkomst bieden. Hij kent de wet, weet wat uw rechten zijn en leidt u naar een goede oplossing.

Heeft u een juridisch probleem? Bespreek het in een vroeg stadium met een advocaat. Die kan soms een simpele oplossing aandragen: een brief of een gesprek. Dat bespaart u veel geld en voorkomt slepende procedures. Ook zijn er alternatieve vormen van geschilbeslechting, zoals mediation, waarbij een advocaat u kan bijstaan.

Advocaten hebben rechten gestudeerd, zijn daarna beëdigd en hebben nog een driejarige beroepsopleiding gevolgd. Daarin hebben ze onder andere leren pleiten. Om advocaat te blijven, moeten ze zich elk jaar bijscholen om op de hoogte te blijven van juridische ontwikkelingen. Daarnaast moeten advocaten zich houden aan beroepsregels. Ze moeten bijvoorbeeld vertrouwelijk omgaan met alles wat u aan hen vertelt. Een advocaat die zich niet aan de regels houdt, kan voor de tuchtrechter komen. Dat kan leiden tot tijdelijke schorsing of zelfs tot verwijdering uit het beroep. Buiten de tuchtrechter is het mogelijk dat een bestuurlijke boete of een last onder dwangsom wordt opgelegd.

Wat doet een advocaat?

04

Een advocaat helpt u met een juridisch probleem. Hij zorgt dat u daarin niet alleen staat. Hij adviseert, bemiddelt, onderhandelt en procedeert voor u.

Een advocaat kan voor u procedures voeren bij de rechter. Daar heeft u trouwens niet altijd verplicht een advocaat voor nodig. Soms mag u uw eigen verdediging voeren voor de rechtbank. Maar veel mensen weten weinig van het recht of zijn emotioneel zó nauw betrokken bij hun zaak, dat ze niet alles goed kunnen vertellen bij een rechter. Dan biedt een advocaat uitkomst.

Advocaten onderscheiden zich van andere juristen door hun kernwaarden. Dat zijn basisregels die zij hanteren bij hun werk. Die kernwaarden liggen vast in de wet. De kernwaarden zijn partijdigheid, onafhankelijkheid, deskundigheid, integriteit en vertrouwelijkheid.

Partijdig betekent dat de advocaat u door dik en dun steunt. U staat er in een conflict nooit helemaal alleen voor. Uw advocaat staat aan uw zijde. Hij is uw exclusieve raadsman en zet zich in voor uw belang. Let wel: dit betekent niet dat uw advocaat het altijd helemaal met u eens is. Hij zal u zo goed mogelijk helpen. Daarom zal hij u soms ook adviseren iets niet te doen. Dit vanwege de kernwaarde **onafhankelijkheid**. Een advocaat moet onafhankelijk zijn van u, maar ook van de overheid, politie en justitie. Een advocaat kan u daarom in alle eerlijkheid en openheid advies geven.

Een advocaat heeft een juridische opleiding, zodat hij **deskundig** kan optreden. Een advocaat moet natuurlijk verstand hebben van het recht. Hij moet dus de wet kennen en de uitspraken van rechters. Daar heeft hij voor geleerd. Bovendien moet een advocaat zich elk jaar bijscholen. Zo houdt een advocaat zijn kennis en kunde bij.

De volgende kernwaarde is **integriteit**. Een advocaat moet zich netjes en ethisch verantwoord gedragen. Dat staat in de Advocatenwet, de Verordening op de advocatuur en de gedragsregels die van de Advocatenwet zijn afgeleid. Er staat onder andere in dat uw advocaat u een realistisch beeld moet geven over de juridische procedure, de slagingskansen van uw zaak en de verwachte kosten.

Een advocaat moet **vertrouwelijk** omgaan met alle informatie die hij van u krijgt. In de beroepsregels staat dat een advocaat niets verder mag vertellen over de dingen die u met hem bespreekt. Hij heeft een beroepsgeheim. Zelfs als de rechter hem vraagt te vertellen wat u hem heeft toevertrouwd, zal hij zwijgen.

Heeft u een advocaat nodig?

Het Juridisch Loket in uw omgeving kan u een eerste gratis advies geven over de beste aanpak van uw probleem. Ze denken mee over de vraag of u een advocaat nodig heeft. Ze helpen u ook bij het vinden van een goede advocaat voor uw zaak.

Soms bent u verplicht een advocaat in te schakelen. Dat is wettelijk verplicht bij:

- *civiele procedures (bijvoorbeeld burenruzies) bij de rechtbank, het gerechtshof en de Hoge Raad;*
- *familierechtzaken (bijvoorbeeld echtscheidingen, alimentatie, omgang met de kinderen) bij de rechtbank, het gerechtshof en de Hoge Raad;*
- *strafzaken in de cassatieprocedure (dat is bij de Hoge Raad).*

Een advocaat is niet verplicht bij:

- *de kantonrechter. De kantonrechter behandelt zaken met een belang tot € 25.000,-. De kantonrechter behandelt ook relatief eenvoudige strafzaken (zoals een bekeuring voor rijden door rood licht) en arbeids- en huurzaken. Ook voor een aantal familiezaken kunt u terecht bij de kantonrechter zonder dat een advocaat verplicht is;*
- *strafzaken bij de rechtbank en het gerechtshof, bijvoorbeeld voor rijden onder invloed of mishandeling;*
- *bestuursrechtelijke procedures tegen de overheid, zoals de wijziging van een bestemmingsplan;*
- *tucht- en klachtzaken.*

Dat een advocaat niet verplicht is betekent dat u uw eigen verdediging mag regelen. Als u dat prettig vindt mag u natuurlijk wel een advocaat of andere (juridisch) dienstverlener vragen u te helpen.

Hoe vindt u een advocaat?

06

Op de website van de Nederlandse orde van advocaten, www.advocatenorde.nl, vindt u alle in Nederland ingeschreven advocaten. U kunt hier zoeken op trefwoord (scheiding, ontslag), maar ook op regio (postcode of woonplaats) als u een advocaat in de buurt wilt hebben. Ook kunt u hier advocaten vinden die gefinancierde rechtsbijstand verlenen.

Als het u zelf niet lukt om een geschikte advocaat te vinden, dan kunt u de orde van advocaten in uw arrondissement (uw regio) bellen voor suggesties. De contactgegevens van de (lokale) orde van advocaten in uw arrondissement vindt u op www.advocatenorde.nl. Ook kunt u zich voor gratis advies wenden tot het Juridisch Loket in uw omgeving. Zij verwijzen u door naar een gespecialiseerde advocaat.

Iedereen mag in Nederland zijn eigen advocaat kiezen. Als u bent aangehouden, hoeft u niet zelf op zoek. U krijgt dan een advocaat toegewezen die piketdienst heeft. U hoeft hiervoor niet te betalen. Geeft u de voorkeur aan iemand anders, dan mag u daar om vragen. Ook als u een advocaat heeft met een vergoeding van de Raad voor Rechtsbijstand, kiest u zelf wie uw belangen behartigt.

Een advocaat mag uw zaak weigeren, maar iedereen in Nederland heeft recht op rechtsbijstand. Dus als u niemand kunt vinden, dan kan de lokale orde van advocaten een advocaat aan u toewijzen.

Welke advocaat past bij u?

In Nederland werken ruim 17.000 advocaten. De meeste Nederlanders kennen vooral de strafrechtadvocaten zoals Gerard Spong, Inez Weski en de gebroeders Anker. Maar naast het strafrecht kent de advocatuur veel andere specialisaties, zoals arbeidsrecht, familierecht en ondernemingsrecht. Er zijn advocaten (-kantoren) die zich vooral richten op het bijstaan van particulieren. Er zijn ook advocaten die vooral bedrijven helpen.

Een goede advocaat moet genoeg kennis en ervaring hebben om u te kunnen helpen bij uw probleem. Als de zaak eenvoudig is, heeft u waarschijnlijk geen specialist nodig. Maar als het ingewikkeld wordt, kunt u zich het beste wenden tot een specialist. Bijvoorbeeld voor een moeilijke scheidingszaak, een grotere strafzaak of een lastige ontslagzaak.

Heeft u een advocaat op het oog? Kijk dan of u het kunt vinden met uw advocaat. Daarnaast kunt u vragen hoeveel soortgelijke zaken hij jaarlijks doet en hoe lang hij al in dit vakgebied werkt. Veel advocaten hebben een specialisatie en zijn ook lid van een specialisatievereniging. Dat laatste betekent dat ze - naast de bijscholingseisen van de Nederlandse orde van advocaten - ook moeten voldoen aan extra eisen voor kennis en ervaring op hun rechtsgebied. Op www.advocatenorde.nl vindt u een checklist om u te helpen bij een eerste gesprek met een advocaat.

Wat kost een advocaat?

08

Een juridisch advies of een juridische procedure kost geld. Als u niet in aanmerking komt voor gefinancierde rechtsbijstand, moet u uw advocaat zelf betalen, naast de eventuele kosten van de rechtbank. Het kan zijn dat uw rechtsbijstandverzekering de kosten dekt, als u een rechtsbijstandverzekering heeft. Hieronder staan de belangrijkste kosten van een juridische procedure.

Tarief van de advocaat

De advocatuur kent geen vaste tarieven / prijzen. Iedere advocaat bepaalt zelf hoeveel hij vraagt voor een bepaalde zaak. U heeft dus ook alle ruimte om met uw advocaat te onderhandelen en afspraken te maken. Er zijn verschillende methoden om de kosten te berekenen. De advocaat moet u altijd goed informeren over de rekening die hij u stuurt en het honorarium. Het bedrag moet 'billijk en gerechtvaardigd' zijn. Ook moet het in overeenstemming zijn met het recht en met de beroeps- en gedragsregels voor advocaten.

Meestal zijn de kosten van de advocaat afhankelijk van het aantal aan uw zaak gewerkte uren. Dit aantal wordt dan vermenigvuldigd met zijn uurtarief. Als verschillende advocaten aan uw zaak hebben gewerkt, kunnen hun tarieven verschillen. Dit hangt af van hun ervaring en specialisatie. Daarnaast kunnen meespelen: de haast die met de zaak geboden is, de deskundigheid, de aard van de zaak, het belang ervan of andere factoren. De uurtarieven kunnen sterk variëren: van € 100,- per uur tot meer dan € 500,- per uur. Sommige advocatenkantoren tonen de uurtarieven op hun website.

Een vast tarief afspreken behoort ook tot de mogelijkheden. U komt dan met uw advocaat in het begin van uw zaak een vast totaalbedrag overeen. Dit wordt ook wel fixed fee genoemd.

Een variant op de fixed fee is het jaarcontract of de kaderafspraken. Bij dit type afspraken is de cliënt meestal een ondernemer die verwacht verschillende zaken te laten behandelen door dezelfde advocaat. Partijen maken afspraken over tarieven en zaken die van belang zijn bij het vaststellen van de hoogte van de rekeningen.

Verder kan een incassotarief interessant zijn. In een incassozaak int een advocaat namens zijn cliënt geld bij anderen. Als de advocaat meer van zulke zaken behandelt voor hetzelfde bedrijf, ontvangt hij vaak een percentage van het geïncasseerde bedrag.

In sommige landen krijgen advocaten alleen betaald als zij de zaak winnen. Dit zogenoemde 'no cure no pay' is bijvoorbeeld populair in de Verenigde Staten. In Nederland is dit systeem in het algemeen verboden, met uitzondering van zaken op het gebied van letselen en overlijdensschade. Bij wijze van experiment mogen advocaten vanaf 1 januari 2014 in dergelijke zaken een resultaatgerelateerde beloning met u afspreken (zie brochure Resultaatgerelateerd beloning). Ook mogen advocaten afspraken maken op basis van 'no win less fee'. Dat betekent dat u bij verlies van uw zaak minder betaalt.

Combinaties van bovengenoemde methoden zijn ook mogelijk, zolang ze niet in strijd zijn met de beroeps- en gedragsregels van de advocaat.

Bespreek de kosten in het eerste gesprek met de advocaat. Dat voorkomt discussie achteraf. Vraag uw advocaat naar zijn tarieven en of hij bereid is een vaste prijs af te spreken voor de hele zaak. Vraag uw advocaat een schatting te geven van de kosten en hoe hij u tussentijds op de hoogte houdt van de kosten. Een vraag kan zijn of uw advocaat de zaak helemaal zelf doet of dat hij andere medewerkers aan de zaak laat werken voor een ander uurtarief. Vraag ook naar overige kosten van de juridische procedure. Vraag om een toelichting en een schriftelijke bevestiging van hoe hij kosten in rekening brengt. U kunt bijvoorbeeld maandelijks een uren- en kostenoverzicht van uw advocaat vragen. Zo houdt u goed zicht op uw uitgaven.

De advocaat zal u zo goed mogelijk informeren. Besef wel dat het lastig is om een nauwkeurige schatting van de kosten te geven. De advocaat kan immers niet voorspellen hoe de zaak loopt en wat de tegenpartij gaat doen. Misschien gaat u wel in hoger beroep. Dit betekent meer kosten. Denk bijvoorbeeld aan getuigen die moeten worden gehoord. Hoe meer dat er zijn, hoe duurder het wordt. Als u in hoger beroep gaat begint u eigenlijk een nieuwe zaak. U kunt dan ook nieuwe afspraken maken over de kosten.

Veel advocatenkantoren bieden een gratis kennismakingsgesprek aan. In een halfuur vertelt u over uw zaak. De advocaat schat dan de kosten in en de slagingskansen van uw zaak. Tijdens het eerste gesprek kunt u uw advocaat ook vragen of u in aanmerking komt voor gefinancierde rechtsbijstand.

Mocht u vragen hebben over de kosten, neem dan contact op met uw advocaat. De advocaat is er immers voor u en niet andersom. Zo voorkomt u onaangename verrassingen.

Extra kosten bij een procedure

Naast het tarief van uw advocaat, brengt een procedure nog extra kosten met zich mee. Informeer hiernaar. U moet meestal griffierechten betalen aan de rechtbank om uw zaak in behandeling te laten nemen. Ook moet u rekening houden met kosten voor bijvoorbeeld getuigen, deskundigen en uittreksels. Die moet u zelf betalen. En als u de zaak verliest, kan de rechter u opdragen om de kosten van de tegenpartij te betalen (de kostenveroordeling). Dat geldt ook als u een advocaat heeft op basis van gefinancierde rechtsbijstand. Dat is dus zeker iets om rekening mee te houden.

Geen geld voor een advocaat

10

Als u geen geld heeft voor het betalen van een juridische procedure, komt u misschien in aanmerking voor gefinancierde rechtsbijstand. Er zijn advocaten die optreden voor mensen die moeilijk rechtshulp kunnen betalen. Advocaten die gefinancierde rechtsbijstand leveren doen bijvoorbeeld vaak asielzaken, huurconflicten en uitkeringsgeschillen. Er staan ongeveer 7.500 advocaten ingeschreven bij de Raad voor Rechtsbijstand die gefinancierde rechtsbijstand voor hun cliënt kunnen aanvragen. U vindt deze advocaten via www.rechtsbijstand.nl.

Gefinancierde rechtsbijstand

Mensen met een bepaald inkomen – tot circa € 25.000 voor alleenstaanden of € 36.000 voor niet-alleenstaanden – kunnen in aanmerking komen voor gefinancierde rechtsbijstand (zie voor actuele gegevens www.rechtsbijstand.nl). Zij krijgen een advocaat ‘toegevoegd’. De advocaat wordt dan voor een deel betaald door de overheid via de Raad voor Rechtsbijstand. Zelf betaalt u een eenmalige eigen bijdrage voor de advocaatkosten. Ook andere kosten moet u zelf betalen (zoals de griffierechten bij het voeren van een procedure). De hoogte van uw eigen bijdrage is afhankelijk van uw inkomen.

Toevoegen betekent niet dat u zomaar een advocaat krijgt toegewezen. U mag hem ook zelf benaderen. U mag zelf bepalen welke advocaat uw zaak behartigt mits hij gefinancierde rechtsbijstand aanbiedt.

Als u gefinancierde rechtsbijstand krijgt, moet u de ‘eigen bijdrage’ aan uw advocaat betalen voordat de advocaat met uw zaak begint. U kunt hierover met uw advocaat spreken, ook over de mogelijkheid van een betalingsregeling. Sommige gemeenten geven bijzondere bijstand voor de eigen bijdrage bij gefinancierde rechtsbijstand. Informeer bij uw gemeente. Ook is het mogelijk dat uw rechtsbijstandverzekering de kosten dekt. Controleer hiervoor uw polisvoorwaarden. Rechtsbijstand bij echtscheiding is bijna altijd uitgesloten van de rechtsbijstandverzekering.

Beoordeling door de Raad voor Rechtsbijstand

Als u een beroep doet op de gefinancierde rechtsbijstand, wordt uw aanvraag beoordeeld door de Raad voor Rechtsbijstand. De Raad voor Rechtsbijstand kijkt naar uw inkomen en vermogen. Raadpleeg de website van de Raad voor Rechtsbijstand voor verdere informatie of maak gebruik van de rekenhulp op de website van de Raad voor Rechtsbijstand (www.rechtsbijstand.nl). Daarmee kunt u nagaan of u in aanmerking komt voor gefinancierde rechtsbijstand en hoeveel u dan zelf nog moet betalen.

Uw eigen bijdrage kan variëren van ongeveer € 196,- tot circa € 823,- per zaak (exclusief hoger beroep) als u een advocaat inschakelt. Voor personen- en familierecht kan uw eigen bijdrage variëren van ongeveer € 340,- tot circa € 849,- per zaak. Voor bemiddeling (mediation) geldt een lagere eigen bijdrage. Voor eenvoudige adviesvragen aan een advocaat moet u rekening houden met een eigen bijdrage vanaf € 77,-. Kijk voor de actuele cijfers en voorwaarden op www.rechtsbijstand.nl.

In sommige strafzaken krijgt u automatisch een advocaat toegewezen. Wordt u door de politie in verzekering gesteld dan hoeft u niets voor uw advocaat te betalen. U krijgt dan ambtshalve een advocaat toegevoegd, zoals dat heet. De Raad voor Rechtsbijstand doet dat op last van de rechter. Bijvoorbeeld bij verdachten van een strafbaar feit die gevangen zijn gezet.

Juridisch advies door het Juridisch Loket

Het Juridisch Loket is een onafhankelijke organisatie die gesteund wordt door de overheid. Iedere burger kan er terecht voor gratis juridisch advies. Het Juridisch Loket geeft gratis juridische informatie en advies op alle rechtsgebieden. Het Juridisch Loket kijkt ook naar de mogelijkheden voor mediation. Het Juridisch Loket verwijst u, als het nodig is, naar een gespecialiseerde advocaat. U krijgt een korting van ongeveer € 50,- op de eigen bijdrage als u eerst het Juridisch Loket bezoekt en daar wordt doorverwezen naar een advocaat.

Tips voor het eerste gesprek met uw advocaat

12

Tarieven en kosten

- *Informeer of het eerste oriënterende gesprek met de advocaat gratis is.*
- *Vraag of u in aanmerking komt voor gefinancierde rechtsbijstand.*
- *Vraag om een inschatting van uw zaak: tijdsduur, kosten en slagingskansen. Besef wel dat het voor advocaten lastig is om hier uitsluitel over te geven. Want hoe een zaak afloopt, hangt af van veel factoren.*
- *Bespreek de verwachte kosten. Hoe rekent de advocaat: uurtarief of een vaste prijs voor de hele zaak? Welke extra kosten kunnen erbij komen: griffierechten, proceskostenveroordeling? Is de advocaat bereid te onderhandelen over zijn tarief?*
- *Vraag of de advocaat de zaak zelf doet. Soms besteedt een advocaat een deel van de zaak uit aan kantoorgenoten. Dat kunnen advocaten zijn, advocaat-stagiaires of juridisch medewerkers. Informeer hiernaar, want dat kan gevolgen hebben voor de kosten.*

Kennis en ervaring

- *Vraag naar de specialisatie en ervaring van de advocaat. Heeft hij genoeg kennis over uw probleem? Hoeveel van zulke zaken doet hij per jaar en hoe lang al?*
- *Is de advocaat misschien lid van een specialisatievereniging?*

Voortgang en informatievoorziening

- *Vraag of u regelmatig (misschien maandelijks) op de hoogte gehouden wordt van de kosten.*
- *Vraag of de advocaat de afspraken op papier zet, in een verslag van dit eerste gesprek.*
- *Hoe onderhoudt de advocaat contact met u? Belt hij u regelmatig? Hoe is hij bereikbaar? Krijgt u processtukken tijdig toegestuurd?*
- *Wat als er problemen ontstaan? Heeft het advocatenkantoor een kantoorklachtenregeling? Is het kantoor aangesloten bij de Geschillencommissie Advocatuur?*
- *Heeft het kantoor algemene voorwaarden? Hoe zien die eruit?*
- *Wat zijn de afspraken bij afwezigheid van de advocaat (ziekte of verlof)? Wie neemt de taken dan van hem/haar over?*
- *Heeft u een klik met deze advocaat? Als u een heel andere opvatting hebt over de manier waarop uw belangen behartigd moeten worden, kunt u misschien beter een andere advocaat zoeken. Er zijn ruim 17.000 advocaten in Nederland, dus keuze genoeg.*

Over de Nederlandse orde van advocaten

Alle advocaten in Nederland vormen de Nederlandse orde van advocaten. De Nederlandse orde van advocaten (NOvA) is een publiekrechtelijke beroepsorganisatie. De NOvA bevordert in het belang van een goede rechtsbedeling een behoorlijke uitoefening van de praktijk door advocaten. Dit houdt in dat de advocaat partijdig, onafhankelijk, deskundig, integer en vertrouwelijk handelt. De NOvA stelt de regels voor de advocatuur, draagt zorg voor de beroepsopleiding en behartigt de belangen van de advocatuur en de rechtzoekende. De NOvA levert een bijdrage aan de kwaliteit van en het toezicht op de advocatuur. Het streven is een constructief kritische, proactieve en onafhankelijke rol te vervullen ten behoeve van een goed functionerende rechtsstaat en het borgen van de toegang tot het recht.

Op de website van de Nederlandse orde van advocaten vindt u alle ruim 17.000 advocaten die in Nederland geregistreerd staan. Treft u iemands naam niet aan in dit zoekstelsel? Dan is deze advocaat niet officieel ingeschreven. Zo iemand mag zich dan geen advocaat noemen.

Er zijn regels waar advocaten zich aan moeten houden. Houden ze zich niet aan die regels, dan brengt de lokale deken van de orde van advocaten in het arrondissement ze voor de tuchtrechter. Met een klacht over een advocaat kunt u zich melden bij de deken van de orde van advocaten in het arrondissement (de regio) waar de advocaat werkt (zie ook brochure klachten). De contactgegevens vindt u op de website van de Nederlandse orde van advocaten.

Meer informatie

14

Heeft u na het lezen van deze brochure nog vragen? Neem dan contact op met de helpdesk van de Nederlandse orde van advocaten, telefoonnummer: +31 (0)70 - 335 35 54 of via de e-mail: helpdesk@advocatenorde.nl

Zoekt u een advocaat?

Kijk dan op de website van de Nederlandse orde van advocaten: www.advocatenorde.nl. Hier vindt u een zoekmachine met alle advocaten in Nederland, informatie over wat een advocaat doet, hoe een advocaat rekt, gefinancierde rechtsbijstand, wat te doen bij problemen met uw advocaat en algemene informatie over de Nederlandse orde van advocaten.

Titels:

1. **De Advocaat** | Deskundig, integer en onafhankelijk
2. **Klachten** | Over een advocaat
3. **Resultaatgerelateerde beloning** | Over 'no cure no pay'

Disclaimer

Hoewel aan de totstandkoming van deze brochure de uiterste zorg is besteed, kan het zijn dat de inhoud onjuist en/of onvolledig is. De auteur(s), redacteur(en) en de uitgever aanvaarden deswege geen aansprakelijkheid voor de gevolgen van eventueel voorkomende fouten en onvolledigheden. Aan de informatie in deze brochure kunnen geen rechten worden ontleend. Voorts kunnen de teksten in deze brochure op elk moment wijzigen zonder voorafgaande mededeling.

Alle auteursrechten op deze brochure berusten bij de Nederlandse orde van advocaten en worden uitdrukkelijk voorbehouden. Behoudens de in of krachtens de Auteurswet gestelde uitzonderingen, mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Daarnaast is altijd bronvermelding vereist. De Nederlandse orde van advocaten behoudt zich het op het logo rustende auteursrecht voor. Het logo van de Nederlandse orde van advocaten is als beeldmerk ingeschreven bij het Benelux-Merkenbureau. De Nederlandse orde van advocaten geeft geen toestemming voor het gebruik van haar logo door derden.

While every effort has been made to ensure the reliability of the information presented in this publication, the publisher neither guarantees the accuracy of the data contained herein nor accepts responsibility for errors or omissions or their consequences.

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording or otherwise, without the publisher's prior consent.

Redactie en uitgever: Nederlandse orde van advocaten
© Nederlandse orde van advocaten 2014

Nederlandse orde van advocaten

Neuhuyskade 94

2596 XM Den Haag

Postbus 30851

2500 GW Den Haag

Telefoon: +31 (0)70 335 35 54

E-mail: helpdesk@advocatenorde.nl

Website: www.advocatenorde.nl